

Asia

Komission tiedonanto arviosta EU:hun tulevan tarpeettoman matkustamisen tilapäisten rajoitusten soveltamisesta ulkorajoilla

Kokous

U/E/UTP-tunnus

E 19/2020 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio esitti 16.3.2020 tiedonannossaan COVID-19 pandemian aiheuttaman kriisitilanteen vuoksi tarpeettoman liikkumisen tilapäistä rajoittamista 30 päivän ajaksi EU:n ulkorajoilla. Eurooppa-neuvoston jäsenet antoivat epävirallisessa videokokouksessa tukensa ehdotukselle 17.3.2020.

Pandemian rajoittamisesta saatujen kokemusten ja EU:n sisäisen tilanteen perusteella komissio esitti 8.4.2020 tiedonannossaan (COM(2020) 148 final), että jäsenvaltiot jatkaisivat tarpeettoman liikkumisen tilapäistä rajoittamista ulkorajoilla toiset 30 päivää siten, että rajoitukset päättyisivät 15.5.2020. Tilapäisten rajoitusten asettaminen ei kuulu unionin toimivaltaan, vaan jäsenvaltiot päättävät kansallisesti rajoitusten toimeenpanosta.

Komission 8.4.2020 antamasta tiedonannosta keskustellaan todennäköisesti 16.4.2020 komission johdolla järjestettävässä epävirallisessa sisäministerien videokokouksessa.

Suomen kanta

Suomi suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen rajoitusten jatkamisesta. Päätökset jatkamisesta tehdään kansallisesti.

Suomi pitää hyvänä, että unionin sisällä pyritään harmonisoimaan rajoituksia siten, että jäsenvaltiot kykenevät rajoittamaan viruksen leviämistä tehokkaasti, mutta samalla pyritään minimoimaan rajoituksista aiheutuvia haittoja. On kuitenkin tärkeää, ettei unionin toimilla rajoiteta jäsenvaltion mahdollisuutta asettaa ulkorajoilleen tarvittaessa muita jäsenvaltioita tiukempia rajoituksia, mikäli se on välttämätöntä kansanterveyden ja yhteiskunnan toiminnan turvaamiseksi.

Pääasiallinen sisältö

Komissio esitti 16.3.2020 tiedonannossaan tarpeettoman liikkumisen tilapäistä rajoittamista 30 päivän ajaksi EU:n ulkorajoilla (COM(2020) 115 final). Eurooppa-neuvoston jäsenet antoivat epävirallisessa videokokouksessa 17.3.2020 tukensa ehdotukselle.

Komission 16.3.2020 esittämä 30 päivän tilapäinen rajoitus päättyy huhtikuun puolivälissä. Rajoitusten tarkat päättymisajankohdat riippuvat valtioiden kansallisista päätöksistä. Pandemian rajoittamisesta saatujen kokemusten ja EU:n sisäisen tilanteen perusteella komissio esittää, että jäsenvaltiot jatkaisivat tarpeettoman liikkumisen tilapäistä rajoittamista ulkorajoilla toiset 30 päivää siten, että rajoitukset päättyisivät 15.5.2020.

Komissio ei ehdota muutoksia rajoitusten sisältöön eli rajoitukset ja sallitut poikkeukset vastaavat komission tiedonantoa 16.3.2020. Tuolloin komissio esitti, että rajoitukset kohdistettaisiin kaikkeen ei-välttämättömään matkustamiseen kolmansista maista EU+ -alueelle eli EU- ja Schengen-assosiaatiovaltioihin (Norja, Islanti, Liechtenstein ja Sveitsi). Maahan pääsy tulisi kuitenkin sallia kaikkien EU-valtioiden kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen sekä EU-maissa pitkällä oleskeluluvilla asuville, jotka ovat palaamassa kotijäsenvaltioon. Rajoitusten ei tulisi myöskään koskea tietyissä tärkeissä tehtävissä, kuten esimerkiksi terveydenhuollossa tai tavaraliikenteen kuljetuksissa toimivia henkilöitä.

8.4.2020 julkaistussa tiedonannossaan komissio arvioi asetettujen matkustusrajoitusten vaikutuksia sekä jatkamistarvetta. Irlantia lukuun ottamatta kaikki EU+ -valtiot ovat rajoittaneet tarpeetonta liikkumista ulkorajoilla. Eurocontrol'in mukaan lentojen määrä putosi maaliskuussa 86,1%. Tämä tarkoittaa 25 948 lentoa vähemmän kuin maaliskuussa 2019. Jäljelle jääneet lennot olivat pääosin rahti- tai kotiinpaluulentoja ja vastaava pudotus on nähty myös muissa liikennemuodoissa. Matkustamisen vähenemisestä huolimatta koronapandemia on jatkunut ja tilanne muuttuu edelleen.

Komissio pitää tärkeänä, että EU+ -valtiot toimivat ulkorajavalvonnan osalta koordinoitusti ja samansuuntaisesti. Komission mukaan ulkorajoja koskevat toimet voivat olla tehokkaita vain, jos niistä päätetään ja ne toimeenpannaan samalla tavalla kaikissa valtioissa ja ne päättyvät samana päivänä. Tämä on myös edellytys yhteensovitetulle EU:n Exit-strategialle sekä rajoitusten vaiheittaiselle poistamiselle.

Tilapäisten rajoitusten asettaminen ei kuulu unionin toimivaltaan, vaan jäsenvaltiot päättävät kansallisesti rajoitusten toimeenpanosta. Suomessa valtioneuvosto päätti 17.3.2020 palauttaa valvonnan kaikille sisärajoille sekä rajoittaa liikkumista sisä- ja ulkorajoilla. Valtioneuvosto päätti 7.4.2020 jatkaa rajoitusten voimassaoloa 13.5.2020 saakka. Suomen asettamat rajoitukset ovat pääosin linjassa komission ehdottamien rajoitusten kanssa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Kyseessä on komission tiedonanto, joka on luonteeltaan oikeudellisesti sitomaton asiakirja.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

E-jatkokirjelmä on käsitelty kirjallisessa menettelyssä maahanmuutto, turvapaikka ja kotouttaminen -jaostossa EU(6) sekä oikeus- ja sisäasiat -jaostossa EU(7) 14.4.2020.

Eduskuntakäsittely

E 19/2020 vp, annettu 24.3.2020

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Rajavartiolain (578/2005) 16 §:n mukaan valtioneuvosto voi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen on välttämätöntä muun muassa kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi. Rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai jokaisen oikeutta lähteä maasta eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan Euroopan unionin lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia, eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen. Rajavartiolaissa ei ole säännöksiä päätöksenteosta rajanylityspaikan kautta kulkevan liikenteen rajoittamiseen.

Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 6 §:n 7 kohdan mukaan sisärajatarkastusten palauttamiseen ja rajanylityspaikan väliaikaiseen sulkemiseen liittyvät asiat kuuluvat valtioneuvoston ratkaistavaksi. Saman ohjesäännön 15 §:n perusteella rajanylityspaikkoja koskeva sääntely kuuluu sisäministeriön toimialaan. Perustuslain 67 §:n mukaan valtioneuvostolle kuuluvat asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa tai asianomaisessa ministeriössä. Rajanylityspaikkojen liikenteen rajoittaminen on katsottu merkitykseltään sellaiseksi asiaksi, joka tulee ratkaista valtioneuvoston yleisistunnossa.

Perustuslain 9 §:n mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Jokaisella on myös oikeus lähteä maasta.

Ulkomaalaislain 156 a §:n mukaan unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsentensä maahantuloa ja maassa oleskelua voidaan rajoittaa kansanterveyteen liittyvistä syistä. Rajoitukset voivat perustua vain tautiin, joka on jokin Maailman terveysjärjestön asiaan kuuluvissa asiakirjoissa määritelty, mahdollisesti epidemian aiheuttava tauti tai muu tarttuva tauti, johon sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn Suomen kansalaisen vapautta voitaisiin taudin leviämisen estämiseksi rajoittaa.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 5 luvun 27 §:n 1 momentin 26 ja 34 kohtien mukaan ulkomaalaislainsäädäntöä ja rajavartiolaitosta koskevat asiat kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Esitetyt rajoitukset toimeenpannaan jäsenvaltioiden kansallisilla päätöksillä.

Komissio julkaisi 30.3.2020 tiedonannon, jossa annettiin tarkempia ohjeita rajoitusten toimeenpanoon, sekä kuvattiin toimia, joilla helpotettaisiin kolmansiin maihin jääneiden EU-kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä kotiinpaluuta, asetettaisiin minimipalvelustaso konsulaattien viisuminmyönnölle poikkeusoloissa ja kohdeltaisiin yhtenevästi liikkumisrajoitusten vuoksi oleskeluaikansa ylittäviä kolmansien maiden kansalaisia (C(2020) 2050 final).

Asiakirjat

Komission tiedonanto COVID-19: EU:hun tulevan tarpeettoman matkustamisen tilapäisestä rajoittamisesta, annettu 16.3.2020 (COM(2020) 115 final).

Komission tiedonanto: arvio EU:hun tulevan tarpeettoman matkustamisen tilapäisen rajoittamisen toimeenpanosta, annettu 8.4.2020 (COM(2020) 148 final).

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Yksikön päällikkö Matti Pitkaniitty, Rajavartio-osasto/Sisäministeriö
matti.pitkaniitty@raja.fi, p. 0295 42 1131

EUTORI-tunnus

EU/2020/0828

Litteet

Viite Komission tiedonanto 8.4.2020, COM(2020) 148 final

Asiasanat Hoitaa	rajavalvonta, ulkorajat SM, UM
Tiedoksi	EUE, PLM, TULLI, VM, VNK
